

**Ką reikėtų žinoti apie
pagalbą vaikui
teisminiame procese?**

VAIKO PARUOŠIMAS APKLAUSAI TEISME

Vaikai yra ypatingi liudytojai civilinėse šeimos ir baudžiamosiose smurto bylose. Vaikų apklausoms Lietuvos teismuose skiriamas išskirtinis dėmesys: sukuriama saugi aplinka, dirba vaikams pasiruošę padėti profesionalūs psichologai ir teismų darbuotojai.

Prieš vaikui dalyvaujant teisminėse procedūrose, būtina jį tinkamai paruošti. **Paruošimo metu nekalbėkite su vaiku apie įvykius**, apie kuriuos jam reikės pasakoti teisme. Verta vaiką paskatinti išsakyti tai, dėl ko jis nerimauja, padrąsinti užduoti rūpimus klausimus, susijusius su įvykiu. Jeigu vaikas pradeda pasakoti apie įvykį, reiktų jį sustabdyti ir pasakyti, kad apie tai galės papasakoti teisme.

Tinkamas vaiko paruošimas:

- pagerina teisminių procedūrų eigą (vaikas geriau supranta, koks yra jo vaidmuo, kokių veiksmų ir pasekmių galima tikėtis);
- padeda gauti detalius ir patikimus parodymus;
- sumažina vaiko patiriamą psichologinę traumą per teismines procedūras.

6 PATARIMAI PRIEŠ VAIKO APKLAUSĄ TEISME

1. **Pasakykite vaikui iš anksto, kad jam reikės vykti liudyti į teismą** (jis turės laiko nusiteikti apklausai, todėl apklausiamas jausis saugiau ir drąsiau).
2. **Suteikite vaikui informacijos** (jam suprantamais žodžiais apie teisme vyksiantį procesą).
3. **Padrąsinkite ir nuraminkite vaiką kalbėdami su juo apie jausmus, baimes** (nepilnametis gali jaustis nejaukiai svetimoje aplinkoje, gali pamanyti, kad jis pats padarė kažką blogo, gali būti susirūpinęs dėl pasekmių tam žmogui, apie kurį pasakos, gali bijoti, kad ne viską prisimins ir pan.).
4. **Nežadėkite vaikui dovanų ar malonumų už tai, kad jis „gerai pasirodys“ teisme** (dalyvaujant teismo procese svarbu ne „gerai – blogai“ pasirodyti, o svarbu pasakyti TIESĄ. Po pokalbio teisme svarbu pagirti vaiko pastangas papasakoti tiesą apie įvykius).
5. **Verta pasakyti vaikui, kad jis nėra atsakingas už tai, kokį sprendimą priims teismas**, bet kad jis atsakingas už tai, ką papasakos, kad privalo papasakoti visą tiesą, ką žino ir ką prisimena.
6. **Konsultuokitės su teismo psichologu**, jei kyla klausimų, kaip elgtis ir kaip kalbėti su vaiku ruošiantis teisinėms procedūroms.

VAIKO APKLAUSA BAUDŽIAMAJAME PROCESĖ

Nepilnamečio apklausa ikiteisminio proceso metu susideda iš kelių etapų:

- 1. Įžanginis pokalbis.** Prieš apklausą teismo psichologas užmezga ryšį su vaiku, supažindina jį su aplinka, vaikui suprantama kalba paaiškina apklausos procedūrą, taisykles, koku tikslu bus daromas vaizdo ir garso įrašas, atsako į vaikui kilusius klausimus.
- 2. Laisvo pasakojimo etapas.** Teismo psichologas paskatina vaiką savo žodžiais papasakoti tai, kas atsitiko. Šiame etape vaikas nepertraukiamas ir neužduodami jokie klausimai. Tai pati svarbiausia apklausos dalis, kurios pagrindu bus užduodami tikslinamieji klausimai.
- 3. Klausimų – tikslinimų – etapas.** Teisėjas, kiti proceso dalyviai per teisėją užduoda klausimus, kuriuos psichologas perfrazuoja vaikui suprantama kalba.
- 4. Baigiamasis etapas.** Teismo psichologas paklausia, ar vaikas turi ką nors papildyti, pasiteirauja apie jo savijautą, atsako į jam iškilusius klausimus, padėkoja už pastangas duodant parodymus.

VAIKO APKLAUSA CIVILINIAME PROCESĖ

Kai kyla ginčų dėl nepilnamečių vaikų, jų gyvenamosios vietos, bendravimo tvarkos su tėvais nustatymo bei kitais su vaiku susijusiais klausimais, vaikas apklausiamas civilinėse šeimos bylose. Civiliniame procese vyrauja daugiau laisvo pasakojimo stilius, nėra griežtos pokalbio struktūros ir etapų.

Teisėjui išklausti vaiko nuomonę padeda teismo psichologas, kuris teikia teismui rekomendacijas ir išvadas dėl vaiko nuomonės ir psichologinės būsenos.

Į vaiko nuomonę būtina atsižvelgti pagal jo amžių ir socialinę brandą. Vaikui, kuris sugeba suformuluoti savo pažiūras, turi būti suteikiama teisė laisvai jas reikšti visais su juo susijusiais klausimais.

VAIKO NUOMONĖ IŠKLAUSOMA:

TIESIOGIAI – kai su vaiku tiesiogiai bendrauja teisėjas, kuriam gali padėti teismo psichologas, pedagogas, vaiko teisių apsaugos skyriaus ar kitas specialistas.

NETIESIOGIAI – kai su vaiku bendrauja teismo psichologas saugioje aplinkoje, t. y. vaiko apklausos kambaryje (gali būti daromas vaizdo ir garso įrašas).

KAS YRA TEISMO PSICHOLOGAS?

Teismo psichologai apygardų teismuose pradėjo dirbti 2014 metais. Jie siekia užtikrinti ikiteisminiame tyrime ir teismo procese dalyvaujančių asmenų – nepilnamečių, mažamečių – kvalifikuotą apklausą, suteikti jiems tinkamą psichologinę pagalbą, įvertinti jų raidos ypatumus, psichologines, asmenybės ir raidos problemas.

Teismo psichologas dalyvauja:

- **baudžiamajame procese** (dalyvavimas ikiteisminiame tyrime ir (ar) teismo procese);
- **civiliniame procese** (vaiko nuomonės išklausymas ir kt.).

Pagrindinės teismo psichologo veiklos sritys – seksualinių, smurtinių nusikaltimų ikiteisminiai tyrimai ir baudžiamosios bylos, kuriose dalyvauja ir yra apklausiami nepilnamečiai, mažamečiai asmenys, specialiųjų poreikių vaikai.

Teismo psichologas:

- saugo vaiką nuo traumuojančio poveikio teismo procese;
- padeda teisėsaugos institucijai surinkti su byla ar įvykiu susijusią informaciją;
- kvalifikuotai tarpininkauja tarp vaiko (jo šeimos narių, artimųjų, atstovo) ir teisininko.

KUR DIRBA TEISMO PSICHOLOGAS?

Teismo psichologas nepilnamečių ir mažamečių apklausas padeda atlikti **visuose šalies apygardų ir apylinkių teismuose** įsteigtuose specializuotuose vaiko apklausos kambariuose arba tokioms apklausoms pritaikytose patalpose.

TEISMŲ PSICHOLOGŲ KONTAKTAI

Vilniaus apygardos teismas
8 5 268 8088

Kauno apygardos teismas
8 37 490958

Klaipėdos apygardos teismas
8 46 390962

Šiaulių apygardos teismas
8 673 14920

Panevėžio apygardos teismas
8 45 468765

www.teismai.lt

VAIKO APKLAUSA TEISME. TEISMO PSICHOLOGO MISIJA

Svarbu žinoti!

- ✚ Vaikas pats negali ginti savo teisių ir interesų, todėl teisiniame procese jam yra priskiriami atstovai pagal įstatymą, kuriais gali būti tėvai, įtėviai, globėjai, rūpintojai arba įstaigos, kuri rūpinasi įtariamuoju, kaltinamuoju, nuteistuoju ar nukentėjusiuoju ar juos globoja, įgalioti asmenys.
- ✚ Atsižvelgiant į tai, kad vaikas gali būti dar kartą traumuojamas teisme, būtina siekti, kad jis ikiteisminio tyrimo metu būtų apklausiamas vieną kartą.
- ✚ Jei teismo proceso metu jaunesnis kaip aštuoniolikos metų liudytojas dėl apklausos teisme gali patirti psichinę traumą ar kitokių sunkių pasekmių, į teisiamąjį posėdį toks liudytojas nešaukiamas, o teisme balsu perskaitomi jo parodymai, duoti ikiteisminio tyrimo teisėjui, arba paskelbiamas ikiteisminio tyrimo metu padarytas vaizdo ir garso įrašas.
- ✚ Vaiko atstovai negali prieštarauti, kad teisėjas apklaustų vaiką. Bet jie gali prašyti, kad tokia apklausa vyktų vaiko apklausos kambaryje dalyvaujant teismo psichologui.
- ✚ Nėra minimalios amžiaus ribos, nuo kurios vaikas gali būti liudytojas.

VAIKO APKLAUSOS KAMBARYS

Teismo psichologas vaiką apklausia specialiaame vaiko apklausos kambaryje. Tai jaukiai ir patogiai įrengta patalpa teismuose, pritaikyta vaikų poreikiams ir atitinkanti teisminėms apklausoms keliamus reikalavimus.

Vaiko apklausos kambario patalpa techniškai sujungta su viena iš teismo posėdžių salių, įrengtos nuotolinio ryšio palaikymo priemonės, t. y. filmavimo, vaizdo ir garso perdavimo sistema tarp patalpų.

Kai vaiko apklausos kambaryje su vaiku bendrauja teismo psichologas, teisėjas ir kiti proceso dalyviai apklausą stebi ir klausimus užduoda nuotoliniu būdu iš teismo posėdžių salės.

